

3. Современный психологический словарь / сост. и общ. ред. Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. – М. : АСТ; СПб: ПРАЙМ-Еврознак, 2007. – 490 с.
4. Соціальна робота: короткий енциклопедичний словник. – К. : ДЦССМ, 2002. – 536 с. // Соціальна робота. Книга 4. – С. 317
5. Юридичний словник / за редакцією В. Г. Гончаренка. – Ю. : К. : “ФОРУМ”. – 2005. – 473 с.

Ковчина И. М. Особенности подготовки социальных педагогов к социально-правовой защите населения: проблемы формирования профессионального становления.

В статье рассматриваются актуальные вопросы развития подготовки социальных педагогов к социально-правовой защите населения и формирования их личности как профессионалов. Подаются составляющие понятия: личность – изучение ее взаимосвязей, окружающей среды, социального статуса, правовой направленности с научной, учебной, воспитательной и практической целью; профессиональное становление (зрелость) – образование, духовное лицо человека, что является достоянием его культурного мировоззрения, а также процесс воспитания, самовоспитания, влияния.

Ключевые слова: социальный педагог, подготовка, профессиональное становление.

KOVCHINA I. M. Features of social workers training for social and legal protection: problems of formation of professional development.

The article deals with current issues of social workers training for social and legal protection and shaping their identity as professionals. Served component concepts: identity – the study of relationships, the environment, social status, legal direction for research, training, educational and practical purposes; professional development (maturity) – education, spiritual aspect of man which is the property of human cultural circle and the process of education, self-education, exposure.

Keywords: social educator, training, professional development.

УДК 378.147:34

Кожем'яко Н. В.
Інститут професійно-технічної освіти
Національна академія педагогічних наук України

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ ОКР “МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ” У ВНЗ І-ІІ Р.А.

У статті проаналізовано поняття “модель”, “формування” та розроблено й охарактеризовано модель формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців юридичної галузі.

Ключові слова: модель, формування, юрист.

Фахівець юридичного профілю ОКР “молодший спеціаліст” призначений для роботи в органах юстиції, апеляційних, господарських та арбітражних судах, органах РАГСу, органах внутрішніх справ, апараті органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування, юридичної кадрової служби підприємств, установ, організацій всіх форм власності та господарювання. Майбутній юрист повинен вміти консультивати з юридичних питань, вести довідково-інформаційну роботу щодо законодавства і нормативних актів, вести ділове спілкування, вести

дискусії, виступати в арбітражі з переддоговірних спорів, тлумачити правові документи.

Проблемі комунікативної компетентності майбутнього фахівця приділяють увагу науковці, а саме: О. О. Аршавська, І. В. Воробйова, Ю. М. Ємельянов, Ю. М. Жуков, С. Д. Максименко, А. М. Москаленко та ін. Однак аналіз останніх публікацій і досліджень свідчить, що проблемі цілеспрямованого, систематичного і ефективного формування комунікативної компетентності майбутніх юристів приділено недостатньо уваги.

Аналіз науково-педагогічних публікацій показав, що недостатньо дослідженою залишається проблема формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців юридичного профілю ОКР “молодший спеціаліст”.

Щоб підвищити ефективність формування комунікативної компетентності для підготовки молодшого фахівця юридичної галузі слід розробити і теоретично обґрунтувати модель, що, по суті, і визначає **мету** нашої **сгамми**.

Серед науковців поняття “формування” розглядається, як процес набуття сукупності стійких засобів і якостей особистості, як результат розвитку людини, пов’язаний з цілеспрямованими змінами через виховання, освіту та навчання [1].

Науковці М. Дьяченко та Л. Кандилович трактують поняття “формування” як процес, під час якого відбувається духовне збагачення, удосконалення стилю роботи, розвиток індивідуальності, інтелігентності, внутрішньої та зовнішньої загальної та професіональної культури особистості фахівця [3, с. 463].

Зважаючи на вищезазначене, поняття “формування” нами було розглянуто як цілеспрямований процес становлення комунікативної компетентності майбутніх юристів в умовах ВНЗ I-II р.а., що охоплює оволодіння системою комунікативних знань, навичок, умінь, дій та якостей, які забезпечують здатність майбутнього фахівця актуалізувати їх у процесі здійснення комунікативної діяльності.

Моделювання в педагогічній літературі визначається як метод дослідження об’єктів пізнання на їх моделях [5, с. 30].

Науковець А. Т. Ашерев пропонує такі головні об’єкти педагогічного моделювання: процес підготовки фахівця; навчальна діяльність студента; майбутня професійна діяльність фахівця [2].

Слід зазначити, що існує чимала кількість визначень поняття “модель”: за сучасними словниками, модель – це будь-який образ, аналог (уявний чи умовний: зображення, опис, схема, креслення, графік, план, карта тощо) деякого об’єкту, процесу чи явища (“оригінала” цієї моделі), що використовується як його “замінник”, “представник” [6, с. 819]; уявлення або матеріально реалізована система, яка відображає або відтворює об’єкт дослідження та здатна замінити його так, що її вивчення уможливіє виникнення нової інформації про об’єкт [8, с. 392]; схема для пояснення якогось предмета, явища або процесу в природі та суспільстві [7, с. 461].

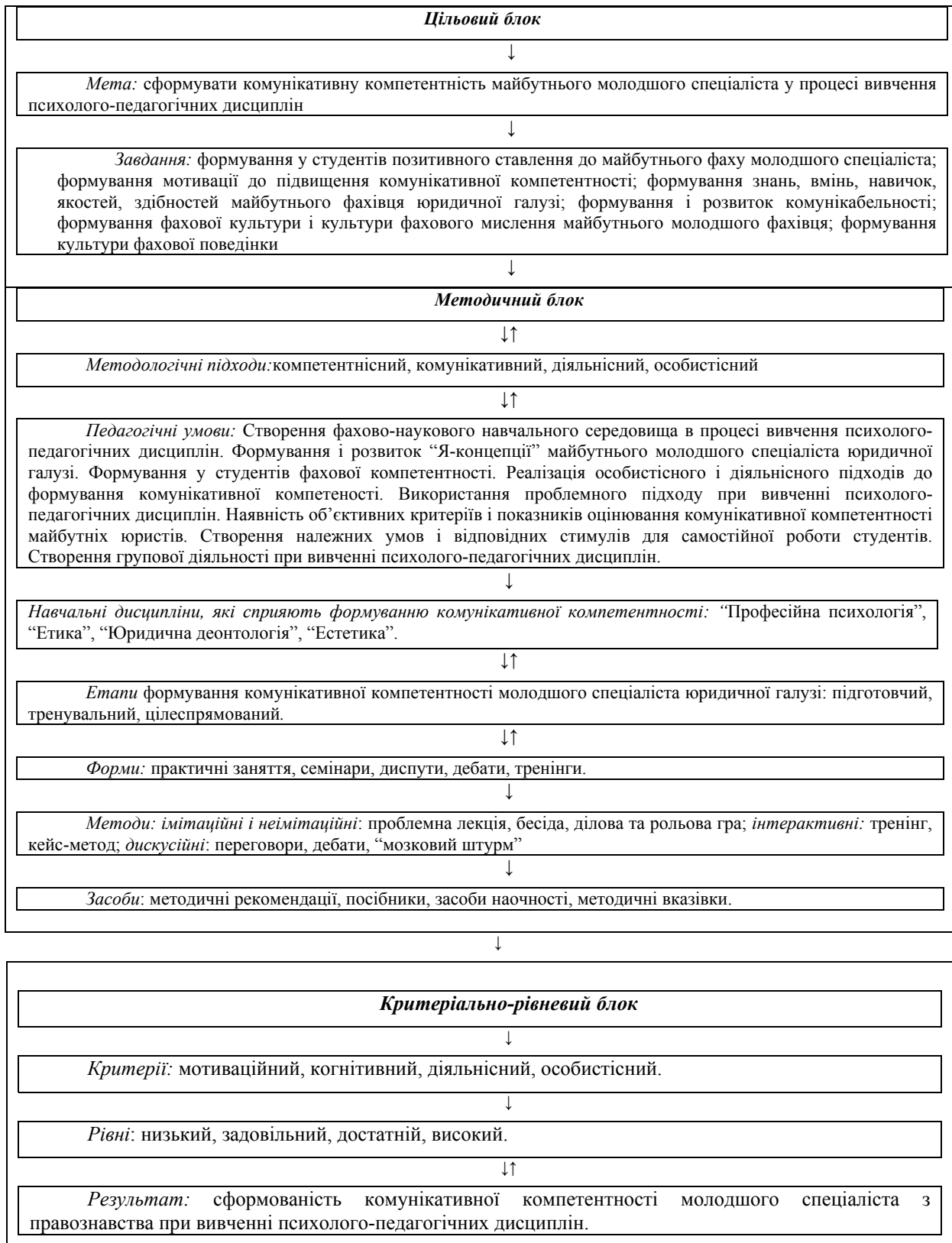

Рис. Модель формування комунікативної компетентності майбутнього молодшого спеціаліста у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін

Побудова моделі формування комунікативної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства у процесі вивчення

психолого-педагогічних дисциплін базується на загальноприйнятих вимогах, які висуваються до педагогічних моделей.

Розробці моделі формування комунікативної компетентності майбутнього молодшого спеціаліста з правознавства у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін передувало:

- вивчення їх комунікативних знань, навичок, умінь, ситуативну адаптованість, вільне володіння невербальними і вербальними засобами комунікативної поведінки;

- визначення методологічних підходів до формування їх комунікативної компетентності;

- визначення педагогічних умов формування їх комунікативної компетентності;

- визначення критеріїв і рівнів сформованості комунікативної компетентності майбутніх юристів.

Узагальнивши отриманий результат, нами було розроблено модель, мета якої зробити процес формування комунікативної компетентності майбутнього молодшого спеціаліста з правознавства в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін цілеспрямованим, систематичним, ефективним шляхом.

Результатом формування комунікативної компетентності під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін має бути висококваліфікований фахівець юридичної галузі з високим рівнем комунікативної компетентності, необхідним для його майбутньої професійної діяльності.

Об'єктом моделювання у нашому дослідженні є формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців юридичної галузі.

Модель формування комунікативної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства (рисунок) складається з таких блоків: цільового, методичного, критеріально-рівневого.

До цільового блоку моделі нами включено мету, завдання, зміст, який забезпечує спрямованість досліджуваного процесу згідно з нашим дослідженням.

Метою є формування комунікативної компетентності молодшого спеціаліста з правознавства у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін. Згідно з поставленою метою нами були сформульовані такі завдання:

- формування у студентів позитивного ставлення до майбутнього фаху;

- формування мотивації до підвищення комунікативної компетентності;

- формування комунікативних знань, вмінь, навичок, якостей, здібностей майбутнього фахівця юридичної галузі;

- формування і розвиток комунікабельності;

- формування фахової культури і культури фахового мислення;

- формування культури фахової поведінки.

Навчальні дисципліни, які забезпечують формування комунікативної

компетентності у майбутнього молодшого спеціаліста юридичної галузі: “Професійна психологія”, “Юридична деонтологія”, “Логіка”, “Етика”, “Естетика”.

Методичний блок являє собою педагогічні підходи, педагогічні умови, етапи формування комунікативної компетентності майбутнього фахівця юридичної галузі, форми, методи і засоби навчання.

Методологічні підходи до формування комунікативної компетентності майбутнього молодшого спеціаліста юридичної галузі: компетентнісний, комунікативний, діяльнісний, особистісний.

Компетентнісний підхід ґрунтується на визнанні компетентності майбутнього молодшого спеціаліста юридичної галузі як результату фахової підготовки у ВНЗ I–II р.а. Суть цього підходу в опануванні й актуалізації комунікативних знань, вмінь і навичок, фахових якостей.

Одним із найважливіших підходів до формування комунікативної компетентності майбутніх юристів є комунікативний підхід. До комунікативного підходу слід віднести предметність процесу комунікації, добір тем, ситуацій спілкування; мотиваційна поведінка викладач↔студент; використання таких прийомів навчання, які б сприяли розвитку комунікативної спрямованості на заняттях (тренінги, комунікативні вправи, дискусії, дебати, ділові ігри).

Діяльнісний підхід сприяє формуванню комунікативних дій, які є основою для майбутньої юридичної діяльності.

Особистісний підхід використовується для опанування комунікативних знань, вмінь та навичок майбутнього фахівця юридичної галузі, у формуванні його переконань, у ставленні до своєї майбутньої фахової діяльності, постійного самовдосконалення, розвитку пізнавальної діяльності, у виконанні поставлених завдань. Мета особистісного підходу полягає в особистісному розвитку, в самовизначенні, самореалізації майбутнього фахівця.

В моделі нами були виділені педагогічні умови:

1. Створення фахово-наукового навчального середовища в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

2. Формування і розвиток “Я-концепції” майбутнього молодшого спеціаліста юридичної галузі.

3. Формування у студентів фахової компетентності.

4. Реалізація особистісного і діяльнісного підходів до формування комунікативної компетентності.

5. Використання проблемного підходу при вивченні психолого-педагогічних дисциплін.

6. Наявність об'єктивних критеріїв і показників оцінювання комунікативної компетентності майбутніх юристів.

7. Створення належних умов і відповідних стимулів для самостійної

роботи студентів.

8. Створення групової діяльності при вивченні психолого-педагогічних дисциплін.

Модель містить етапи формування комунікативної компетентності у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін ВНЗ I–II р.а.: підготовчий, тренувальний, цілеспрямований.

На підготовчому етапі нами було запропоновано студентам ознайомитися з основними поняттями комунікації, а саме: спілкування як взаємодія, сприйняття у спілкуванні, процес спілкування та його складові, вербальні та невербальні засоби спілкування.

Тренувальний етап містить мотивацію студентів до роботи над формуванням комунікативної компетентності під час практичних занять. На цьому етапі нами були використані різні методи (*імітаційні і неімітаційні*: проблемна лекція, бесіда, ділова та рольова гра; *інтерактивні*: тренінг, кейс-метод; *дискусійні*: переговори, дебати, “мозковий штурм”); форми (групова, робота в парах, колективі) для формування комунікативної компетентності.

Етап цілеспрямованого формування комунікативної компетентності під час практичних занять, самостійної роботи.

Цей блок містить форми організації (практичні заняття, самостійна робота, семінари) і методи (активні: імітаційні та неімітаційні; інтерактивні, дискусійні) формування комунікативної компетентності майбутнього молодшого спеціаліста з правознавства у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Найбільш оптимальним у формуванні комунікативної компетентності майбутніх фахівців юридичної галузі є застосування активних методів.

Активні методи навчання поділяються на імітаційні та неімітаційні. До неімітаційних методів відносяться: проблемна лекція, евристична бесіда, навчальна дискусія, тренінги. Активні методи поділяються на: ігрові (ділова та рольова гра, проведення семінарського заняття у вигляді прес-конференції або мозкової атаки, переговори, дебати) і неігрові (аналіз конкретних виробничих ситуацій та рішення ситуаційних виробничих задач).

Також до активних методів навчання належить тренінг, який спрямований на розвиток комунікативних здібностей у спілкуванні майбутніх фахівців юридичної галузі. Саме під час проведення тренінгу відбувається передача знань, самостійний пошук способів поставлених завдань, формування комунікативних навичок і вмінь.

Важливу позицію займають у навчанні інтерактивні методи, а саме: кейс-метод. Насамперед, саме кейс-метод ефективно розвиває комунікативні навички: вміння вести дискусію, переконувати, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати короткий і переконливий звіт.

Засобами навчання в моделі є методичні рекомендації, посібники, засоби наочності, методичні вказівки.

До критеріально-рівневого блоку входять критерії, які дали змогу оцінити сформованість комунікативної компетентності молодшого спеціаліста з правознавства у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, а саме: мотиваційний (комунікативні інтереси, комунікативні потреби, комунікативні мотиви, комунікативні цінності), когнітивний (комунікативні знання, психологічні знання, професійні знання, управлінські знання), діяльнісний (фаховий досвід, мислення, поведінка), особистісний (комунікативна самооцінка, комунікативна свідомість, самосвідомість).

Мотиваційний критерій складається з таких показників:

1) комунікативні інтереси – усвідомлення значення комунікативної компетентності в майбутній діяльності;

2) комунікативні потреби – потреба в бесіді, дискусії, ділових переговорах;

3) комунікативні мотиви – мотиви майбутнього юриста до професійного саморозвитку і самовдосконалення;

4) комунікативні цінності – зацікавленість і бажання володіти комунікативними знаннями і вміннями.

Когнітивний критерій складається з таких показників:

1) комунікативні знання – про засоби спілкування, вид спілкування, стиль спілкування, вид тактики спілкування, функції спілкування, труднощі в спілкуванні;

2) психологічні знання – про психічні особливості людини, психічні стани, психічні процеси, інтелектуальні, вольові та емоційні якості;

3) професійні знання – проте як швидко і правильно орієнтуватися в правових ситуаціях, давати практичні рекомендації потенційним клієнтам, про відповідальність за свої дії, рішення і вчинки, про юридичні труднощі і проблеми в юридичній діяльності.

Діяльнісний критерій відображає:

1) фаховий досвід (сформованість практичних умінь, знань і навичок і використання їх в діловому, міжособистісному спілкуванні);

2) фахове мислення (розвинуте фахове мислення, розвинута інтуїція, швидкість реакцій, орієнтація в складній ситуації, побудова різних версій і розмаїтість задач, розв'язуваних майбутнім фахівцем юридичної галузі);

3) фахову поведінку (свідоме підпорядкування своїх вчинків вимогам законодавства, вміння оцінити практично досягнуті результати, вміти внести відповідні корективи в юридичну діяльність і підпорядковувати свою поведінку вимогам закону).

Особистісний критерій містить такі показники:

1) комунікативна самооцінка – позитивні комунікативно важливі якості і недоліки; розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших

людей;

2) комунікативна свідомість і самосвідомість – оцінювання майбутнього юриста свого професійного світогляду, цілей, інтересів, мотивів поведінки, оцінка самого себе;

3) професійно етичні норми – дотримуватися принципу конфіденційності у роботі з клієнтом, почуття відповідальності, ставити себе на місце інших людей [4, с. 60-61].

Враховуючи вищезазначене, обґрунтовано чотири рівня сформованості комунікативної компетентності у майбутніх фахівців юридичної галузі: низький, середній, достатній, високий.

Висновки. Ефективність запропонованої моделі формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців залежить від єдності трьох блоків, які сприяють розвитку: комунікативних знань, навичок, вмінь, ситуативної адаптованості, вільного володіння вербальними і невербальними засобами комунікативної поведінки; методологічних підходів та педагогічних умов до формування комунікативної компетентності; різноманітних методів і форм роботи.

Слід зазначити, при вивченні психолого-педагогічних дисциплін взаємодія методологічних підходів сприяє опануванню і вдосконаленню комунікативних знань, навичок, вмінь і якостей і використання імітаційних та неімітаційних методів: проблемної лекції, бесіди, ділової та рольової гри, переговорів, дебатів, тренінг, “мозковий штурм”, кейс-метод сприяють росту комунікативної компетентності студентів і їх переходу на більш високий рівень комунікативної підготовки, в процесі якої змінюються потреби, цінності, інтереси, мотивація до підвищення комунікативної компетентності, рівень комунікативних знань, вмінь, навичок, якостей і здібностей, рівень фахового досвіду, мислення та поведінки, підвищується рівень комунікабельності.

Використана література:

1. *Айсмонтас Б. Б.* Теория обучения: схемы и тесты / Б. Б. Айсмонтас. – М. : Владос, 2002. – 175 с.
2. *Ашеров А. Т.* Методы и модели обучения студентов компьютерных специальностей эргономической экспертизе трудовой среды / А. Т. Ашеров, В. В. Мальваная. – Харьков : НТМП, 2009. – 152 с.
3. *Дьяченко М. И.* Психологический словарь-справочник / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Мн. : Харвест, Минск : АСТ, 2001. – 576 с.
4. *Кожем'яко Н. В.* Критерії та показники комунікативної компетентності майбутнього фахівця юридичної галузі / Н. В. Кожем'яко // Нові технології навчання – 2012. – № 72. – С. 57-62.
5. *Савельев А. Я.* Модель формирования специалиста с высшим образованием на современном этапе / А. Я. Савельев, Л. Г. Семушина, В. С. Кагерманьян // Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования. – М., 2005. – Вып. 3. – 72 с.
6. Советский энциклопедический словарь / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – 4-е изд. – М. : Советская Энциклопедия, 1988. – 1600 с.
7. Сучасний словник іншомовних слів. – К. : Довіра, 2006. – 786 с.
8. Філософський енциклопедичний словник / [ред. В. І. Шинкарук]. – К. : Абрикос, 2002. – 392 с.

КОЖЕМЯКО Н. В. Модель формування комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів юридического профіля “младший спеціаліст” в ВНЗ.

В статті проаналізовані поняття “модель”, “формування”, розроблена і охарактеризована модель формування комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів юридическої отрасли.

Ключевые слова: модель, формування, юрист.

KOZHEMYAKO N. V. The model of formation of communicative competence of future specialists of legal profile “Junior specialist” in high school.

The article analyzes the term “model”, “ацкьфешицт” and the model of forming of communicative competence of future lawyer.

Keywords: model, forming, lawyer.

УДК 001:2:17.023.32

Кондрак Еліас Аріф
Українсько-американський гуманітарний інститут
“Вісконсинський міжнародний університет” (США) в Україні

МОРАЛЬ І ЕТИКА У ВЗАЄМОДІЇ З НАУКОЮ, ОСВІТОЮ І РЕЛІГІЄЮ ВРЯТУЮТЬ ЛЮДСТВО

*Я хочу свободу моїй країні, щоб інші країни
могли чогось повчитися у моєї вільної країни.*
Махатма Ганді

Розглянуто проблеми моралі та етики у взаємодії з наукою, освітою і релігією. Досліджено взаємозв'язок релігії і науки. Аналізуються завдання освіти з морально-етичного виховання молоді.

Ключові слова: мораль; етика; наука; освіта; релігія; морально-етичне виховання.

Сучасне протистояння різних політичних сил і угруповань у країнах Арабського регіону, хвиля революцій різноманітних кольорів і барв на різних континентах світу збурюють суспільство, викликають нестабільність і, як результат, погіршують соціально-економічне становище простих людей, втягнутих у ці події. На жаль, у багатьох випадках ці катаклізми мають релігійне забарвлення, пов'язані з руйнацією морально-етичних основ цивілізованого співіснування людей різних націй, релігій, кольорів шкіри тощо. Дається взнаки як недостатня освіченість і культурний рівень окремих людей і, навіть, цілих народів, так і навмисне нагнітання ворожнечі та нав'язування неприязні до тих, хто “інший” з боку можновладців і лідерів духовенства. Але, майже за усіма цими подіями стоять інтереси великого бізнесу, капіталу, надприбутків. Також дуже важливим завданням усього людства є піклування про дітей, їхнє морально-етичне виховання, прищеплення ідеалів світової культури та загальнолюдських цінностей. Так, Великий Махатма Ганді вважав, що “Якщо ми хочемо досягти справжнього миру в усьому світі, то починати треба з дітей”.